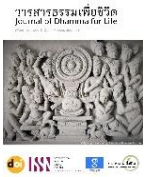
JDL JOURNAL OF DHAMMA FOR LIFE ISSN (Online): 2822-048X

วารสารธรรมเพื่อชีวิต
JOURNAL OF DHAMMA FOR LIFE
ISSN: 2822-048X
https://soo8. tci-thaijo. org/index. php/dhammalife/index

Original Research Article DOI: 10.14456/jdl.2025.105

A Study on The Need to Develop a Curriculum to Enhance Communication Competence and Interpersonal Relationships among High School Students

การศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Prajak Noinuay[1*]

ประจักษ์ น้อยเหนื่อย[1*]

ARTICLE INFO

Name of Author & Corresponding Author: *

1. Prajak Noinuay*
ประจักษ์ น้อยเหนื่อย*
โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ธนบุรี
Suankularb Wittayalai Thonburi School, Thailand.
Email: 0213@mws.ac.th

คำสำคัญ:
หลักสูตรเสริม, สมรรถนะการสื่อสาร, สัมพันธภาพระหว่างบุคคล

Keywords:
A Curriculum to Enhance, Communication Competence, Interpersonal Relationships

Article history:
Received: 01/01/2025
Revised: 15/01/2025
Accepted: 20/02/2025
Available online: 31/03/2025

ABSTRACT

This research aims to 1) study the essential information for developing a curriculum to enhance communication competence and interpersonal relationships among high school students and 2) explore strategies for developing a curriculum to enhance communication competence and interpersonal relationships among high school students. The research was conducted using qualitative research methods. The sample consisted of 1) 10 Thai language teachers, 2) 12 students, and 3) 7 experts in curriculum development, teaching, and assessment. The sample was selected through purposive sampling. The data collection tools included: 1) focus group discussion topics for students, 2) focus group discussion topics for Thai language teachers, 3) structured interviews with experts, and 4) observation of teachers' teaching and students' learning behavior. The data were analyzed using content analysis.

The findings were as follows: 1) The indicators and content in the core curriculum do not align with the class time allocated. The learning is more focused on exam preparation rather than applying it to daily life. Teachers' instructional methods emphasize lecturing content rather than providing students with opportunities to practice, resulting in a lack of student engagement, boredom, and a failure to appreciate the value of learning. 2) The development strategy should involve creating a

How to Cite:
Noinuay, P. (2025). A Study on The Need to Develop a Curriculum to Enhance Communication Competence and Interpersonal Relationships among High School Students. *Journal Dhamma for Life, 31*(1), 752-765.

supplementary curriculum or training program outside regular class hours. The curriculum should include theoretical and practical components and provide opportunities for students to engage in individual, pair, and group activities that foster communication competence development and positive interpersonal relationships. Regarding the design of course activities, the curriculum should be structured around Active Learning, which emphasizes hands-on, practical learning experiences.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และ2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดำเนินการวิจัยด้วยกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ 1) ครูภาษาไทย จำนวน 10 คน 2) นักเรียน จำนวน 12 คน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร การสอนและการวัดประเมินผล จำนวน 7 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ 1) ประเด็นการสนทนากลุ่มย่อย ของนักเรียน 2) ประเด็นการสนทนากลุ่มย่อย ของครูภาษาไทย 3) แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ของผู้เชี่ยวชาญ และ 4) แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวชี้วัดและเนื้อหาในสาระการเรียนรู้แกนกลางที่กำหนดให้เรียนนั้นไม่สัมพันธ์กับเวลาเรียนในหลักสูตร เป็นการเรียนเพื่อสอบมากกว่าเรียนเพื่อนำไปปรับในชีวิตประจำวัน การจัดการเรียนการสอนของครูมุ่งเน้นบรรยายเนื้อหามากกว่าการให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนขาดความสนใจ เบื่อหน่าย และไม่เห็นคุณค่าของการเรียน 2) แนวทางในการพัฒนานั้นจะต้องจัดทำเป็นหลักสูตรเสริมหรือหลักสูตรฝึกอบรมที่ใช้เวลานอกเหนือจากชั่วโมงเรียน เนื้อหาในหลักสูตรจะต้องมีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ อีกทั้งต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมเดี่ยว คู่ และกลุ่มเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะการสื่อการ และการสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างกัน ด้านแนวทางการจัดกิจกรรมของหลักสูตรจะต้องออกแบบการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กำหนดกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศในการพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถของคนไทยทุกช่วงวัยให้เต็มตามศักยภาพ สามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยการขับเคลื่อนภายใต้วิสัยทัศน์คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ยุทธศาสตร์ที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองที่ดี มีทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะ 3Rs 8Cs จึงเป็นสมรรถนะที่สำคัญและจำเป็น ที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นกับนักเรียนไทยควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

2551 เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่า สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับ 8C ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในยุคปัจจุบัน และในอนาคต โลกจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ และเป็นไปในทิศทางที่หลายคนอาจคาดไม่ถึง ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบทั้งต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และที่สำคัญคือส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในยุคที่มีข้อมูล สารสนเทศ และ ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาก สิ่งสำคัญที่นักเรียนต้องมีคือ ความสามารถในการสื่อสาร และสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคล กล่าวคือ จะต้องรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ สามารถแสดงความคิดความเห็นอย่างเสรี และรวดเร็วผ่านสื่อต่าง ๆ ท่ามกลางแนวคิดที่หลากหลายที่กำลังเป็นประเด็นถกเถียงอย่างสันติวิธี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนต้องมีทักษะ สมรรถนะสำคัญที่สำคัญดังกล่าวในการใช้ชีวิตแม้หลายทักษะจะเป็นทักษะเดิม แต่ต้องเพิ่มความเข้มข้นและความสามารถในการนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ซับซ้อน สอดคล้องกับสมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2564) อธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไปสู่โลกแห่งอนาคตจะต้องพัฒนาให้เกิดคำว่าสมรรถนะตามช่วงวัยอันจะนำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาประเทศที่ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” แต่จากการดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามจุดมุ่งหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ข้อที่ 2 คือ มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) จนปัจจุบันเป็นระยะเวลากว่า 16 ปี พบว่า ยังไม่ประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับข้อค้นพบของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ระบุว่า ความด้อยคุณภาพของนักเรียนในประเด็นต่อไปนี้ 1) ผลการทดสอบ O-NET ของผู้เรียนพบว่าคุณภาพของผู้เรียนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในทุกสาระการเรียนรู้ และมีแนวโน้มต่ำลงในทุกปี 2) ผลการสอบ PISA ที่ประเมินเด็กอายุ 15 ปี ทั่วโลกว่ามีความพร้อมที่จะอยู่ร่วมในสังคมเพียงใด โดยมุ่งทดสอบว่านักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนในห้องเรียนไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิต หรือสถานการณ์จริงได้หรือไม่ ผลการประเมินพบว่าเด็กไทยมีคุณภาพต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งในวิชาคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ และด้านการอ่าน แสดงให้เห็นว่าคุณภาพของผู้เรียนไทยยังไม่ได้มาตรฐานสากล และคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอย่างต่อเนื่อง 3) ระดับความสามารถของนักเรียนไทยเมื่อเทียบกับชาติต่าง ๆอยู่ในระดับต่ำมาก เมื่อเทียบกับชาติอื่น ๆ พบว่า มีนักเรียนถึงร้อยละ 46.75 ที่มีผลการศึกษาต่ำ และมีเพียงร้อยละ 0.46 เท่านั้น ที่มีผลการศึกษาในระดับสูง

ปัญหาดังกล่าวนี้มีผลมาจากความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างบริบทต่าง ๆ ที่อยู่แวดล้อม สัมพันธ์กับตัวครูทั้งหมด เนื่องจากหลักสูตร การสอนและการวัดผลประเมินผลแบบเดิม ยังไม่สามารถส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ และคุณภาพผู้เรียน ตามที่พึงปรารถนาจึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวคิด แนวทาง และวิธีการอื่นที่จะสามารถช่วยให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์จึงต้องมีการทบทวนและปรับเปลี่ยน เพื่อสร้างผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สำคัญจำเป็น สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พลิกผัน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือได้ ตลอดจนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและอนาคต (เชรษฐรัฐ กองรัตน์, 2565)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) มาตรา 27 ได้มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรเสริมจึงเป็นแนวทางแก้ปัญหาดังกล่าวได้อีกหนึ่งแนวทาง เนื่องจากหลักสูตรปกติมีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลากับเนื้อหาไม่สัมพันธ์กัน การออกแบบการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลถูก

จำกัดด้วยกรอบของระยะเวลาตามหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรเสริมจึงมีความสำคัญและจำเป็นดังที่ เพชรปาณี อินทรพาณิชย์ และคณะ (2560) ให้เหตุผลว่า เนื่องจากหลักสูตรเสริมเป็นการจัดมวลประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความกว้าง และลึกกว่าหลักสูตรปกติการพัฒนาหลักสูตรเสริมจะสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตรงจุดเน้นมากกว่าหลักสูตรปกติ สอดคล้องกับ Golding (2005) ระบุว่าจะต้องสร้างหลักสูตรที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะหรือสมรรถนะใดสมรรถนะหนึ่งโดยเฉพาะ กำหนดเนื้อหาเชิงลึก เวลามีความยืดหยุ่น ใช้เทคนิคการสอนเน้นกิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์ที่หลากหลายมากกว่า 1 หรือ 2 วิธี จัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติ เน้นการมีส่วนร่วมจะช่วยให้นักเรียนบรรลุเป้าหมาย ในขณะที่ (Wiggins, G. & Jay M. 2006) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติกิจกรรมหนึ่งๆ เพื่อพัฒนา เปลี่ยนแปลง โดยมีเป้าหมายร่วมกันซึ่งจะต้องปฏิบัติการด้วยกันทั้งหมดโดยกลุ่มจึงเป็นผู้ทำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

จากแนวคิด หลักการ และเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อนำสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่ควรจะมาเป็นฐานในการพัฒนานักเรียนต่อไป สอดคล้องกับ สุวิมล ว่องวาณิช (2550 อ้างถึงใน ประจักษ์ น้อยเหนื่อย, 2564) ระบุว่า การศึกษาความต้องการจำเป็นก่อนเริ่มดำเนินการวิจัยข้อมูลที่ได้จะทำให้ผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปวางแผนจัดกิจกรรมนักเรียนได้สอดคล้องกับความต้องการอย่างแท้จริง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาความต้องการจำเป็น

การศึกษาความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบในการหาความต้องการที่แท้จริงเพื่อจะได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจซึ่งนำไปสู่การเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาได้ตรงกับสภาพความต้องการที่แท้จริง (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558; Witkin, 1995; ณภัทร์ ศรีทองพนาบูลย์, 2566) มีจุดมุ่งหมายเพื่อดำเนินการให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะนำมาแก้ไข และปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ (Daniel L. Stufflebeam และคณะ, 1985; Witkin, 1995; สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) 1) การระบุความต้องการจำเป็น (Needs Identification) เพื่อสำรวจความต้องการจำเป็นของสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดขององค์กร 2) กระบวนการค้นหาสาเหตุและวิธีการแก้ไข (Needs Analysis) เพื่อค้นหาแนวทางการแก้ไขและทรัพยากรที่ใช้เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นที่ได้จากการศึกษา และ 3) การกำหนดทางเลือกในการแก้ไข (Needs Solution) วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา และเกิดความต้องการจำเป็น เพื่อกำหนดกลวิธีที่สามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหากับบริบทได้เหมาะสมมากที่สุด

จากการศึกษางานวิจัยพบว่า การศึกษาความต้องการจำเป็น นิยมใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม Prasittichok and Klaykeaw (2021) เพื่อสำรวจความต้องการจำเป็น แบบสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาแก้ไขปัญหาโดยใช้เทคนิค การสนทนากลุ่ม Focus Group Technique , Nominal Group Technique โดยวิเคราะห์ผล ผ่านสถิติที่หลากหลาย เช่น การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จัดลำดับความสำคัญด้วย Modified propriety needs PNImodified ซึ่งผ่านการตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือจากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม

การศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียน ครูผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อหลักสูตรและการเรียนการสอน เป็นส่วนสำคัญที่แสดงผลสะท้อนที่ป้อนกลับให้นักพัฒนาหลักสูตร ได้มีการตรวจสอบ ปรับปรุง พัฒนา หลักสูตร จากการรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อองค์ประกอบ ของหลักสูตร โดยพัฒนาเครื่องมือ วิธีการวัดและประเมินผล เกณฑ์การพิจารณาอย่างถูกต้อง

การพัฒนาหลักสูตรเสริม

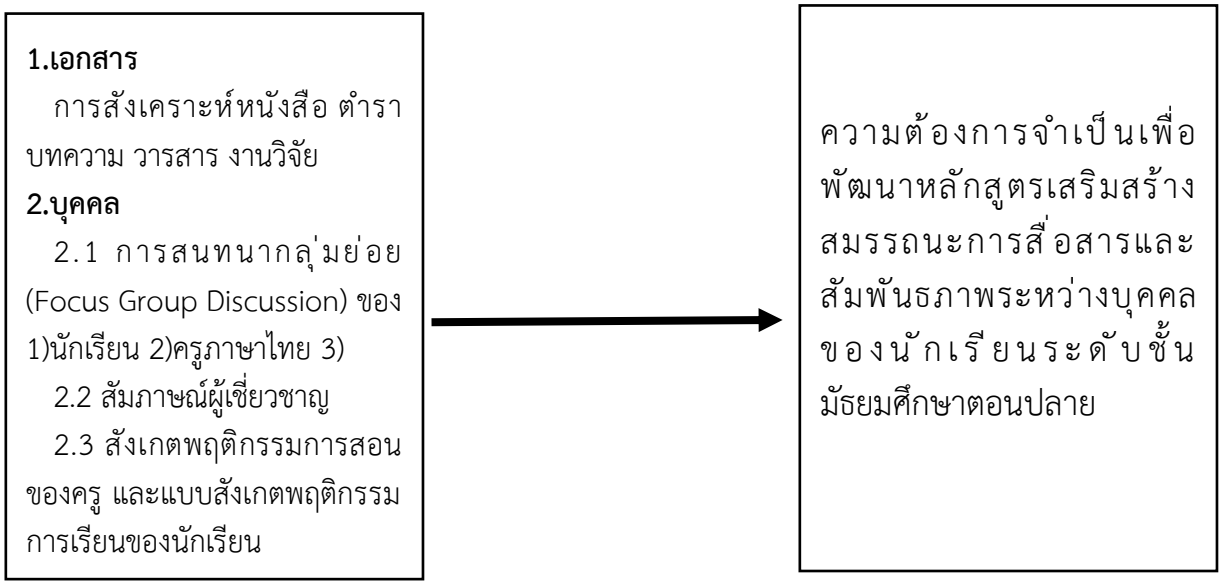
หลักสูตรเสริม หมายถึง ประสบการณ์ที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบเพื่อเสริมหลักสูตรเดิมที่มีอยู่

ซึ่งหลักสูตรเสริมจะมีลักษณะที่ขยายออกในแนวกว้าง และลึกกว่าหลักสูตรปกติเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยหลักสูตรเสริมจะส่งผลให้ผู้เรียนทำให้ผู้เรียนการเรียนรู้ และส่งผลไปสู่การพัฒนาความสามารถต่างๆ ที่หลักสูตรกำหนด (Clark, 1997; พันทิวา กุมภิโร, 2560)

การพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การศึกษาเอกสาร และงานวิจัย สำรวจสภาพความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร 2. การสร้างหลักสูตรเป็นการเลือกเนื้อหา จัดเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ เลือกประสบการณ์เรียน นำมาจัดทำโครงร่างหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ 1) ที่มาและความสำคัญ 2) แนวคิดพื้นฐาน 3) หลักการ 4) จุดประสงค์ 5) โครงสร้างหลักสูตร 6) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 7) สื่อการเรียนรู้ และ 8) การวัดประเมินผล จากนั้นประเมินเพื่อหาคุณภาพของหลักสูตร และปรับปรุงหลักสูตร 3. การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปใช้และศึกษาสิ่งที่เกิดจากการใช้หลักสูตร

จากการศึกษางานวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมสามารถเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงิน ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ความพึงพอใจ และการทำงานร่วมกันได้ (ยุพาวรรณ ศรีสวัสดิ์, 2556; เพชรปาณี อินทรพาณิชย์, 2560; พัชราภา อินทพรต, 2566)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

1) กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) รวม 28 คน ประกอบด้วย

2) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งเป็นนักเรียนที่เข้าศึกษา ณ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ธนบุรีตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึงปัจจุบัน จำนวน 12 คน

3) ครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 10 คน

4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผล ที่มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก หรือมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าครูชำนาญการพิเศษ และมีประสบการณ์ทำงานในสาขาดังกล่าวไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือประกอบด้วย 1) ประเด็นการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ของนักเรียน 2) ประเด็นการสนทนากลุ่มย่อย ของครูภาษาไทย 3) แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) ของผู้เชี่ยวชาญ และ 4) แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลสมรรถนะการสื่อสาร และสัมพันธภาพระหว่างบุคคล มาเป็นกรอบในการสร้างข้อคำถาม และเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยและประเมินผลการศึกษาจำนวน 1 คน พิจารณาหาค่าความเที่ยงตรงรายข้อ (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ผู้วิจัยกำหนดค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558: 196) จึงจะถือว่าเครื่องมือมีคุณภาพเหมาะสมสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้ ซึ่งผลการตรวจสอบพบว่า

1) ประเด็นการสนทนากลุ่มย่อยของนักเรียนมีค่าIOC เท่ากับ 0.97

2) ประเด็นการสนทนากลุ่มย่อยของของครูภาษาไทย มีค่า IOC เท่ากับ 0.96

3) แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้างของผู้เชี่ยวชาญ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00

4) แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน มีค่า IOC เท่ากับ 1.00

ซึ่งแสดงว่าเครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้จึงนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

วิธีการการวิจัย

เรื่องนี้เป็นวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ใชระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) จัดสนทนากลุ่มครูสอนภาษาไทย จำนวน 10 คน โดยมีประเด็นในการสนทนาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาด้านเนื้อหา ด้านระยะเวลา ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะการสื่อสาร และสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ในปัจจุบันที่ไม่ประสบความสำเร็จ ตลอดจนความคิดเห็นต่อวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มด้วยตนเองใช้เวลาในการสนทนากลุ่ม 90 นาที

2) จัดสนทนากลุ่มนักเรียน เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสภาพและปัญหาด้านเนื้อหา ด้านระยะเวลา ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะการสื่อสาร และสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการสื่อสาร และสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ในอนาคต ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเป็นตัวแทนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 12 คน ประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐาน (Basic Ability) ทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มด้วยตนเองใช้เวลาในการสนทนากลุ่ม 60 นาที

3) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผล จำนวน 7 คนโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

4) ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครูภาษาไทย จำนวน 5 คน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน

5) ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ที่เรียนวิชาภาษาไทยกับครูผู้สอนที่เป็นผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนสังเกตจำนวน 5 ห้องเรียน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า

1. ผลการสนทนากลุ่มครูผู้ภาษาไทยเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลมี 3 ประเด็น ดังนี้

1) ประเด็นที่ 1 ด้านระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ พบว่า ไม่สอดคล้องกับเนื้อหา เนื่องจากจำนวนตัวชี้วัด และเนื้อหาในสาระการเรียนรู้แกนกลางที่กำหนดไว้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีเนื้อหามากเกินไป บางเนื้อหาเป็นทักษะการปฏิบัติที่จะต้องใช้เวลาในการฝึกฝนจนจะเกิดความเชี่ยวชาญ เพื่อจะนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง

2) ประเด็นที่ 2 ด้านเนื้อหา พบว่า เนื้อหาที่ระบุในสาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกใน โอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์ ตัวชี้วัด ม.4-ม.6/5 ระบุว่า พูดในโอกาสต่าง ๆ พูดแสดงทรรศนะ โต้แย้ง โน้มน้าวใจ และเสนอแนวคิดใหม่ด้วยภาษาถูกต้องเหมาะสม ไม่สอดคล้องกับโลกแห่งอนาคต และยังไม่ส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญในการดำรงชีวิต

3) ประเด็นที่ 3 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู พบว่า ครูขาดความหลากหลายในการสอน เน้นการบรรยาย และอภิปรายตามเนื้อหาในหลักสูตร หากแต่การจะเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนนั้น จะต้องออกแบบเนื้อหา และใช้รูปแบบ วิธีการ ตลอดจนเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเน้นการลงมือปฏิบัติทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ด้วยกระบวนการเดี่ยว คู่ และกลุ่ม

ผลการสนทนากลุ่มนักเรียนเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลมี 3 ประเด็น ดังนี้

1) ประเด็นที่ 1 ด้านระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูต้องให้ความสำคัญกับการฝึกพูด ฝึกนำเสนอมากกว่าเดิม เนื่องจากปกติครูจะสอนแต่เนื้อหาความรู้แต่ขาดการลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

2) ประเด็นที่ 2 ด้านเนื้อหา พบว่า ต้องการให้ครูออกแบบเนื้อหาที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เช่น การพูดโฆษณาสินค้า การพูดนำเสนอหน้าชั้นเรียน การพูดเป็นพิธีกรหรือเป็นผู้นำเที่ยว เป็นต้น

3) ประเด็นที่ 3 ด้านการสอนของครู พบว่า นักเรียนต้องการให้ครูออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติ ได้ฝึกพูดจริง โดยใช้วิธีการสอน ตลอดจนเทคนิคการสอนที่หลากหลายเน้นการสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ภายในห้องเรียนให้มากขึ้นซึ่งเรียงลำดับตามความสนใจ ดังนี้ 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ 4) การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และ5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการผสมผสานเทคโนโลยี

ผลการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูภาษาไทย พบว่า 1) ครูให้ความสำคัญกับสอนเนื้อหาในสาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูดน้อยกว่าสาระอื่น 2) รูปแบบวิธีการสอนโดยส่วนใหญ่เน้นการบรรยาย ซักถาม สาธิต 3) ยังไม่พบกิจกรรมการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติด้วยกระบวนการกลุ่ม ครูบางท่านให้นักเรียนจัดกลุ่มนำเสนองาน พบว่า นักเรียนใช้เวลาในการจัดกลุ่มค่อนข้างนาน พฤติกรรมในกลุ่มที่พบคือ ไม่ร่วมแสดงความคิดเห็น ขาดภาวการณ์เป็นผู้นำ และผู้ตาม ขาดการสื่อสารภายในกลุ่ม ตลอดจนขาดแรงจูงใจในการทำกิจกรรม

ผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน พบว่า 1) ระหว่างที่ครูบรรยายความรู้เรื่องหลักการพูดต่าง ๆ นักเรียนตั้งใจฟังและจดจ่ออยู่ประมาณ 20 นาที หลักจากนั้นจะหยิบโทรศัพท์มาเล่น คุยกับเพื่อน 2) เมื่อครูให้ทำใบงาน นักเรียนจะรีบทำให้เสร็จโดยการซักถามเพื่อน เปิดหนังสือ เปิดโทรศัพท์ หลังจากนั้นจะนั่งเล่นโทรศัพท์ 3) เมื่อครูให้ออกไปพูดหน้าชั้นเรียนนักเรียนไม่สามารถลำดับความสำคัญในการนำเสนอ ออกเสียงไม่ถูกต้องตาม ขาดความชัดเจนในการสื่อสาร มีอาการตื่นเต้น ประหม่าเวลาพูด และ4) ระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน นักเรียนไม่ค่อยสื่อสาร ขาดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เมื่อแบ่งหน้าที่ภายในกลุ่มนักเรียนยังขาดการรับรู้และเข้าใจทั้งตนเอง และผู้อื่น นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะ

การสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรจะเป็นทั้งที่เนื้อหาถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างชัดเจน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมี 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ด้านระยะเวลา พบว่า 1) หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นควรจัดเป็นหลักสูตรเสริม หรือหลักสูตรฝึกอบรมที่ใช้เวลานอกเหนือจากชั่วโมงเรียนปกติ 2) ระยะเวลาทั้งหมดของหลักสูตรควรไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง และ3) ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งไม่น้อยกว่า 2 ชั่วโมง เนื่องจากสมรรถนะเป็นคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ประกอบด้วย การนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลจะต้องนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ระยะเวลาจึงเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง

ประเด็นที่ 2 ด้านเนื้อหา พบว่า 1) จะต้องนำเสนอเนื้อหา 2 ส่วน คือ ร้อยละ 30 เป็นภาคทฤษฎี และร้อยละ 70 เป็นภาคปฏิบัติ ในส่วนของภาคปฏิบัตินั้นจะต้องมีการฝึกปฏิบัติเดี่ยว ปฏิบัติคู่ และปฏิบัติกลุ่มอันจะนำไปสู่การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล 2) เนื้อหาที่นำมาจัดทำเป็นหลักสูตรจะต้องประกอบไปด้วย ความรู้และการใช้ทักษะการสื่อสารทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ จิตวิทยาการสื่อสารให้สัมฤทธิ์ผล การใช้สื่อดิจิทัลในการสื่อสารทั้งออนไลน์ และอ๊อฟไลน์ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการสื่อสาร ตลอดจนการแก้ไขความขัดแย้งในการสื่อสารอย่างสันติวิธี

ประเด็นที่ 3 ด้านการสอนของครู พบว่า ครูจะต้องนำรูปแบบการสอน วิธีการสอน เทคนิค และกลวิธีการสอนที่หลากหลายตามแนวคิด Active Learning ดังเช่น การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้โดยการผสมผสานเทคโนโลยี การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนด้วยกัน การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการ เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนด้วยกันเอง เน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นได้ด้วยตนเองและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้ซึ่งผู้สอนมีบทบาทเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมเท่านั้นมาเป็นแนวทางการจัดกิจกรรม

สรุป

จากการการศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพบุคคลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตัวชี้วัดและเนื้อหาในสาระการเรียนรู้แกนกลางที่กำหนดให้เรียนนั้นไม่สัมพันธ์กับเวลาเรียนในหลักสูตรเป็นการเรียนเพื่อสอบมากกว่าเรียนเพื่อนำไปปรับในชีวิตประจำวัน การจัดการเรียนการสอนของครูมุ่งเน้นบรรยายเนื้อหามากกว่าการให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนขาดความสนใจ เบื่อหน่าย และไม่เห็นคุณค่าของการเรียน

แนวทางในการพัฒนานั้นจะต้องจัดทำเป็นหลักสูตรเสริมหรือหลักสูตรฝึกอบรมที่ใช้เวลานอกเหนือจากชั่วโมงเรียน เนื้อหาในหลักสูตรจะต้องมีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ อีกทั้งต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมเดี่ยว คู่ และกลุ่มเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะการสื่อการ และการสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างกัน

ด้านแนวทางการจัดกิจกรรมของหลักสูตรจะต้องออกแบบการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการการศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ตัวชี้วัดและเนื้อหาในสาระการเรียนรู้แกนกลางที่กำหนดให้เรียนนั้นไม่สัมพันธ์กับเวลาเรียนในหลักสูตร ไม่สัมพันธ์กับการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียน ครูขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการหลักสูตร อีกทั้งยังเป็นการเรียนเพื่อสอบมากกว่าการเรียนเพื่อนำไปปรับในชีวิตประจำวัน ดังที่ ยุพิน พันธุ์ดิษฐ์ และคณะ (2554) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 พบว่า สาระที่กำหนดตาม หลักสูตรมีมากเกินไป ทำให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำหน่วยการเรียนรู้การออกแบบการเรียนรู้และ แผนการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ (2558) เรื่องประเมินผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างแท้จริง โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการให้คำแนะนำช่วยเหลือนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ได้กล่าวว่า ปัญหาความด้อยคุณภาพของผู้เรียนในปัจจุบันที่ไม่สามารถนำความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ตนเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานและการดำรงชีวิต ส่งผลให้การศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจุดเน้นฐานเนื้อหา (Content–based) ไปเป็นฐานสมรรถนะ (Competency-based) การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะจึง มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวมของนักเรียนในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และการใช้ชีวิต และยังสอดคล้องกับ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2557 อ้างถึงใน จันทิมา จันทรประสาท, 2560) กล่าวว่า เนื้อหา การจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลในปัจจุบันเน้นการทดสอบเป็นหลัก ข้อสอบส่วนใหญ่มีลักษณะท่องจำมากกว่าการปฏิบัติ หรือประยุกต์ใช้ จึงไม่สามารถนำพานักเรียนไปสู่ทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้ ในประเด็นการจัดการเรียนการสอนของครูมุ่งเน้นบรรยายเนื้อหามากกว่าการให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนขาดความสนใจ เบื่อหน่าย และไม่เห็นคุณค่าของการเรียน สอดคล้องกับ ญาณิฐา ราชคมและมนสิช สิทธิสมบูรณ์ (2567, 49-50) ระบุว่า เมื่อครูผู้สอนยังไม่เข้าใจการออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การเลือกสื่อ และการวัดประเมินผล จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนมีเนื้อหาและกิจกรรมไม่สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน ไม่ตรงตามมาตรฐานตัวชี้วัด และไม่สอดคล้องบริบทจริงของสถานศึกษา ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธิดา ทองคำ และคณะ (2565) ที่เสนอว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีและสร้างคุณค่าในการเรียนนั้นจะต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมโดยผ่านการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม มีกิจกรรมให้ลงมือปฏิบัติ ผู้เรียนได้ศึกษาและเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางความคิด มีใบกิจกรรมหรือแบบฝึกหัดให้ผู้เรียนได้ทำเพื่อให้เกิดความเข้าใจและไม่ควรใช้เวลาในการเรียนนานจนเกินไป

2. จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า แนวทางในการพัฒนานั้นจะต้องจัดทำเป็นหลักสูตรเสริมหรือหลักสูตรฝึกอบรมที่ใช้เวลานอกเหนือจากชั่วโมงเรียน เนื้อหาในหลักสูตรจะต้องมีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ อีกทั้งต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมเดี่ยว คู่ และกลุ่มเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะการสื่อการ และการสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างกัน ด้านแนวทางการจัดกิจกรรมของหลักสูตรจะต้องออกแบบการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับ เพชรปาณี อินทรพาณิชย์ และคณะ (2560) กล่าวว่า เมื่อเวลาที่กำหนดในหลักสูตรปกติไม่เพียงพอจึงควรแก้ไขและพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอย่างจริงจังด้วยการพัฒนาหลักสูตรเสริม มีความสำคัญและจำเป็นเนื่องจากเป็นการจัดมวลประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความกว้างและลึกกว่าหลักสูตรปกติจะทำให้เพิ่มพูนสมรรถนะการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลให้กับผู้เรียน ในขณะที่ Dale (1969) อธิบายว่า การเรียนรู้ของมนุษย์ที่ได้ผลจริงและยั่งยืน ร้อยละ 5 เกิดจากการฟังบรรยาย ร้อยละ 10 เกิดจากการอ่าน ร้อยละ 20 เกิดจากการได้ยินได้เห็น ร้อยละ 30 เกิดจากการสาธิตให้ดู ร้อยละ 50 เกิดจากการอภิปรายปัญหากลุ่ม ร้อยละ 75 เกิดจากการเรียนโดยการลงมือทำจริง และร้อยละ 90 เกิดเมื่อสอนผู้อื่นและนำไปใช้ทันที เช่นเดียวกับ ประจักษ์ น้อยเหนื่อย (2563) ระบุว่า การเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการจัดการเรียนรู้ ด้วยเทคนิควิธีที่หลากหลาย โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและผู้เรียนด้วยกันเองเน้นการ เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงและใช้การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นได้ด้วยตนเองและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้ซึ่งผู้สอนมีบทบาทเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก และเป็นผู้วางแผนในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนเท่านั้นเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 อติพร เกิดเรือง และคณะ (2564) อธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความถนัดทั้งครู และนักเรียน เน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ ใช้หลากหลายวิธีการสอน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด ผ่านการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ลงมือปฏิบัติคิดแก้ปัญหา ริเริ่มสร้างสรรค์ทำงานเดี่ยว คู่ กลุ่ม ร่วมกันสรุปเป็นความรู้ และสามารถนำเสนอได้อย่างเหมาะสม และเป็นอีกแนวคิดหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับ อนุสสรา เฉลิมศรี (2563) ที่กล่าวว่าไว้อย่างน่าสนใจว่า การจัดการเรียนรู้สามารถจัดการเรียนรู้ได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ทั้งแบบรายบุคคลหรือแบบกลุ่ม ข้อค้นพบของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) พบว่า นักเรียนมักจะมีความกระตือรือร้นในการเรียนเพิ่มขึ้น หากจัดการเรียนการสอนเป็นแบบการลงมือปฏิบัติมากกว่าการนั่งฟังบรรยายในห้องเรียน วิธีการเรียนรู้เช่นนี้ ทำให้นักเรียนสนใจเรียนมากขึ้นมีผลการเรียนที่ดีขึ้น และสามารถต่อยอดไปสู่ทักษะขั้นสูงอื่น ๆ ได้อีกด้วย รวมทั้งการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา การใช้การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และการรายงานผลต้องให้ข้อมูลพัฒนาการและความสามารถของผู้เรียนตามลำดับขั้นที่ผู้เรียนทำได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรนำผลที่ได้จากการวิจัยแจ้งให้บุคลากรในสังกัดทราบโดยเริ่มตั้งแต่ระดับนโยบาย คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับปฏิบัติการ คือ ครูและบุคลากรฝ่ายสนับสนุนของโรงเรียน เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่สาเหตุหลักคือ การปรับปรุงหรือพัฒนาเนื้อหา ระยะเวลาในหลักสูตรสถานศึกษา ปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการสอนให้ทันสมัย และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ที่เปลี่ยนไป ซึ่งการแก้ปัญหาที่สาเหตุนั้น คือ วิธีการของมนุษย์ที่เพียรแก้ปัญหาด้วยปัญญาที่รู้เหตุปัจจัย สอดคล้องกับมรรคมีองค์ 8 ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาวิกฤติทางการศึกษาของชาติได้ เพราะการปฏิบัติตนตามมรรคมีองค์ 8 จะเป็นไปเพื่อไปสู่อุดมคติทางการศึกษา คือการดับทุกข์ได้ทั้งปวงโดยสิ้นเชิง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการบริหาร รูปแบบการนิเทศการศึกษา สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดประเมินผลขึ้นใหม่นั้น ผู้วิจัยควรเริ่มต้นด้วยการศึกษาความต้องการจำเป็นเป็นลำดับแรก เนื่องจากการศึกษาความต้องการจำเป็นเป็นกระบวนการของการวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และสภาพที่ควรจะเป็น เพื่อนำผลจากการวิเคราะห์มาใช้ประโยชน์ในการวางแผนในการแก้ไข และ ผลของการประเมินความต้องการจำเป็นยังให้ข้อมูลและสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายของผู้บริหาร และการกำหนดเป้าหมายของโครงการหรือกิจกรรมอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพนักเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จันทิมา จันทรประสาท, ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และยุวรี ผลพันธิน. (2560). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาของครูโรงเรียนในสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย. *วารสาร Veridian E-Journal Silpakorn University, 10*(3), 1577-1595.

เชรษฐรัฐ กองรัตน์. (2565). การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล EduLearn. *คุรุสภาวิทยาจารย์, 3*(3), 76-89.

ญาณิฐา ราชคม และมนสิช สิทธิสมบูรณ์. (2567). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8*(3), 48-59.

ณภัทร์ ศรีทองพนาบูลย์. (2566). *การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาความสามารถการวัดและประเมินทักษะปฏิบัติของครูระดับชั้นประถมศึกษา* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร,นครปฐม.

ประจักษ์ น้อยเหนื่อย. (2563). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามแนวคิด Active Learning เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และความซาบซึ้งในวรรณคดีไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

ประจักษ์ น้อยเหนื่อย. (2564). การศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามแนวคิด Active Learning ของของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสาร HRD JOURNAL, 12*(1), 78-91.

พัชราภา อินทพรต. (2566). ประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงิน โดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสถาบันระดับอุดมศึกษาเอกชน. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7*(5), 376-390.

พันทิวา กุมภิโร. (2560). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบอิงบริบทโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร

เพชรปาณี อินทรพาณิชย์, สำราญ กำจัดภัย และ สมพร หลิมเจริญ. (2560). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลสกลนคร. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 7*(1), 99-108.

มาเรียม นิลพันธุ์, ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม, ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย และ อุบลวรรณ ส่งเสริม. (2558). การประเมินผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย, 7*(1), 26-41.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 9).* นครปฐม: ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ยุพาวรรณ ศรีสวัสดิ์. (2556). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการใชภาษาไทยในการสื่อสารสำหรับผูสอนอิสลามศึกษาของสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต. *วารสารรูสะมิแล, 34*(4), 94-100.

ยุพิน พันธุ์ดิษฐ์, นิลมณี พิทักษ์ และสิทธิพล อาจอินทร์. (2554). สภาพปัญหาการจัดการ เรียนการสอน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 5*(1), 110-116.

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2564). แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนในศตวรรษที่ 21. *คุรุสภาวิทยาจารย์, 2*(1), 1-15.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: กลุ่มมาตรฐานการศึกษา สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุธิดา ทองคำ, อุบลวรรณ ส่งเสริม, ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และพรพิมล รอดเคราะห์. (2565). การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบผสมผสานร่วมกับการเรียนรู้ตามแนวคิดการสืบเสาะหาความรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 38*(1), 112-126.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อติพร เกิดเรือง, ไชยวัฒน์ ค้ำชู และชัยพัฒน์ พันธุ์วัฒนสกุล. (2564). แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถาบันอุดมศึกษาไทย. *มจร อุบลปริทรรศน์, 6*(1), 781-790.

อนุสสรา เฉลิมศรี. (2563). *การพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษาด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ* (ปริญญานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

Clark, B. (1997). *Growing Up Gifted 5th ed. Upper Saddle River*, New Jersey: Pretica-Hall.

Dale, E. (1969). *Audio-visual methods in teaching* (3rd ed.). New York: The Dryden Press Holt, Rineheart andWinston.

Daniel L. Stufflebeam et al. (1985). Conducting Educational Needs Assessment. *Kluwer Academic.*

Golding. (2005). *Developing a thinking classroom: a workbook for Processional learning teams.* Melbourne: Hawker Brownlow Education.

Klaykaew, K. K. & Prasittichok, P. (2021). Guideline for Learning Management in Morality and Ethics for Undergraduate Students. *Journal of Research and Curriculum development, 11*(1), 211-220.

Wiggins, G. & Jay, M. (2006). *Understanding by design Expanded*. New Jersey: Pearson Education.

Witkin, A. (1995). *Planning and Conducting Needs Assessment: A Practical Guide.* Sage Publications.